

نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند در افراد دارای صفحهٔ اینستاگرام

در استان ایلام

مصطفی سعادت^۱

سیدمصطفی جدا^۲

چکیده

در استان ایلام حدود ۴۵ درصد از ازدواج‌ها بین افراد خویشاوند انجام می‌شود. شمار زیادی از بیماری‌ها که پایهٔ ژنتیکی دارند در فرزندان حاصل از ازدواج‌های خویشاوندی بیشتر از فرزندان حاصل از ازدواج با افراد غریبه مشاهده شده است. بدیهی است که نگرش مثبت نسبت به این گونه ازدواج‌ها تأثیر قابل توجهی بر فراوانی آن در جامعه دارد. برای پژوهش پیمایشی حاضر، فرمی جهت جمع‌آوری اطلاعات، طراحی و در شبکهٔ اجتماعی اینستاگرام منتشر گردید و از مشاهده‌کنندگان درخواست شد تا به دقت به سؤالات آن پاسخ دهند. سؤال محوری پژوهش چنین بود: «آیا شما از ازدواج با خویشاوند در جامعهٔ ایرانی حمایت می‌کنید؟»؛ پاسخ «بلی» و «خیر» به ترتیب نشان‌دهندهٔ «نگرش مثبت» و «نگرش منفی» نسبت به ازدواج با خویشاوند است. در مجموع ۴۷۶ نفر وارد مطالعه شدند. به منظور مطالعهٔ همزمان ارتباط جنسیت، محل زندگی، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی خانواده و میزان تحصیلات با نگرش نسبت به ازدواج خویشاوندی، از «رگرسیون لجستیک چند متغیره» استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که مردان نسبت به زنان (۲/۵۸ برابر)، افراد متأهل نسبت به افراد مجرد (۲/۶۰ برابر)، کسانی که حاصل ازدواج با خویشاوندان درجهٔ سه هستند (نظیر ازدواج فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی با یکدیگر) نسبت به آنانی که حاصل ازدواج با غیرخویشاوند هستند (۱/۸۱ برابر) و آنانی که وضعیت اقتصادی بالاتر از متوسط دارند نسبت به آنانی که در حد متوسط یا کمتر از آن هستند (۱/۵۴ برابر)، نگرش مثبت‌تری نسبت به ازدواج با خویشاوند دارند. واژگان کلیدی: نگرش، ازدواج خویشاوندی، اینستاگرام، ایلام..

مقدمه

«ازدواج با خویشاوند»^۱ از جمله موضوعاتی است که متخصصین رشته‌های مختلف به آن توجه می‌کنند. در ژنتیک^۲، خویشاوند به اشخاصی گفته می‌شود که در سه تا چهار نسل پیش، حداقل یک نیای مشترک داشته باشند (سعادت و امیرشاهی، ۱۳۹۰: ۲۷۸-۲۷۶). فراوانی ازدواج با خویشاوند توزیع جغرافیایی ویژه‌ای دارد. این گونه از ازدواج در بسیاری از کشورهای غرب و جنوب آسیا و شمال آفریقا فراوانی بالا و در کشورهای اروپایی و آمریکایی فراوانی اندکی دارد (بیتلز، ۲۰۰۱: ۹۸-۸۹؛ سعادت و همکاران، ۲۰۰۴: ۲۶۹-۲۶۳؛ عثمان و سعادت، ۲۰۰۹: ۶۹۲-۶۸۵؛ شوقی و همکاران، ۲۰۱۱: ۱۶۳-۱۵۷؛ رفیعی و سعادت، ۲۰۱۱: ۵۰-۴۷؛ سیفی و سعادت، ۲۰۱۲: ۸۱-۷۳؛ الخشن و سعادت، ۲۰۱۳: ۶۸۵-۶۷۵؛ سعادت و تاج‌بخش، ۲۰۱۳: ۸۰۵-۷۹۹؛ سعادت و ضرغامی، ۲۰۱۸: ۴۵۶-۴۵۱). ایران در منطقه‌ای واقع شده است که در آن ازدواج با خویشاوند فراوانی بالایی دارد.

بر اساس اطلاعات منتشرشده، در ایران حدود ۴۰ درصد از ازدواج‌ها بین افراد خویشاوند انجام می‌شود. مقایسه فراوانی این گونه ازدواج در استان‌های مختلف کشور نیز جالب توجه است. کمترین فراوانی ازدواج با خویشاوند در دو استان ساحلی شمالی (گیلان و مازندان) گزارش شده است و در استان‌های جنوبی و جنوب شرقی و غربی کشور ازدواج خویشاوندی بیش از میانگین کشوری می‌باشد (سعادت و همکاران ۲۰۰۴: ۲۶۹-۲۶۳). در پژوهش ملی گسترده‌ای که در سال ۱۳۷۷ انجام شد، با مطالعه ۳۳۰۴ زوج از استان ایلام، فراوانی ازدواج خویشاوندی در این استان ۲/۴۵ درصد برآورد گردید (سعادت، ۱۳۸۱: ۲۰).

مشخص شده که ازدواج با خویشاوند، پیشینه‌ای بس طولانی دارد و رد پای این گونه ازدواج‌ها را در اساطیر باقی مانده از بسیاری از کشورها همچون مصر و بین‌النهرین می‌توان یافت؛ مانند ازدواج بین خویشاوندان درجه اول؛ یعنی ازدواج والد با فرزند یا خواهر با برادر که امروزه ازدواج با محارم نامیده

1. Consanguineous marriage
2. Genetics

می شود (هیتس، ۱۳۷۱: ۱۰۷؛ کتاب مقدس، ۱۹۸۰، سفر پیدایش ۱۹: ۳۸-۳۰؛ همان، سفر پیدایش ۲۸: ۳-۱؛ همان، کتاب دوم سموئیل ۱۳: ۲۲-۱؛ رزنبرگ، ۱۳۸۹: ۳۶-۲۱؛ شیدل، ۱۹۹۷: ۳۷۱-۳۶۱). مدارک باقی مانده از ایران باستان نیز گواهی می دهد که این ازدواج‌ها در بین ایرانیان نیز وجود داشته (آذر فرنبغ فرخزادان، ۱۳۸۴: ۱۲۴-۱۲۳؛ روایت پهلوی، ۱۳۶۷: ۱۰-۴؛ شایست ناشایست، ۱۳۶۹: ۲۳۳؛ بهار، ۱۳۹۱: ۳۰۱؛ اشه و سراج، ۱۳۷۹: ۹۴) و در داستان‌های حماسی ایران، ازدواج با خویشاوند گزارش شده است (فردوسی، ۱۳۶۳، ج ۱: ۸۳؛ ثعالبی مرغنی، ۱۳۷۲: ۶۵-۶۴؛ یادگار زیران، ۱۳۹۲: ۳۰). در ادبیات عامه می توان انعکاسی از فرهنگ جاری و گذشته جمعیت‌ها را مشاهده کرد (ذوالفقاری، ۱۳۹۴: ۱۸-۱۳، ۸۷)؛ چنانکه بسیاری از پژوهشگران با مطالعه و تأمل در اوسنه‌های عامیانه توانسته‌اند اطلاعات ذی‌قیمتی را از گذشته فرهنگی جمعیت‌ها به دست آورند. ازدواج‌های خویشاوندی در افسانه‌های عامیانه ایرانی نیز گزارش شده است. جالب این است که در جمعیت‌هایی که فراوانی امروزی ازدواج‌های خویشاوندی بالاست، در افسانه‌های گردآوری شده از آن مناطق نیز این فراوانی بالا به چشم می خورد (سعادت، ۲۰۰۷: ۴۰-۳۸؛ همو، ۱۳۹۶ الف: ۳۲-۲۳؛ همو، ۱۳۹۶ ب: ۲۱-۱۰)؛ همچنین نشان داده شده است که دین و مذهب امروزی ایرانیان نمی‌تواند توجیه‌کننده فراوانی بالای این گونه ازدواج‌ها در ایران باشد (اکرمی و استادی، ۲۰۰۷: ۳۱۶-۳۱۳؛ سعادت، ۲۰۰۷: ۴۰-۳۸؛ همو، ۲۰۰۸: ۱۵۴-۱۵۳)؛ چراکه نه در قرآن و نه در احادیث جمع‌آوری شده در کتاب‌های حدیثی مورد توجه مذاهب اسلامی، توصیه به ازدواج با خویشاوند به چشم نمی‌خورد.

پیشینه تحقیق

ارتباط بین فراوانی ازدواج خویشاوندی با بیماری‌هایی که سلامت فرزندان را تهدید می‌کند، موضوع تحقیقات پرشماری بوده و اثبات شده است که ازدواج با خویشاوند باعث می‌شود که فراوانی بسیاری از بیماری‌های «تک ژن» نیز زیاد شود (سعادت و امیرشاهی، ۱۳۹۰: ۲۹۵-۲۹۴). از این گذشته مشخص شده است که

1. Single gene diseases

شمار زیادی از «بیماری‌های چندعاملی^۱» نیز در فرزندان ازدواج‌های خویشاوندی زیادتر از فرزندان ازدواج با افراد غریبه است (الحسین و البونیان، ۱۹۹۷: ۱۶۰-۱۵۵؛ عبدالکریم و بلال، ۱۹۹۸: ۸۳-۷۵؛ سعادت و محبت‌کار، ۲۰۰۳: ۱۱-۹؛ سعادت و زنده بودی، ۲۰۰۶: ۷۱۱-۷۰۸؛ منصور و همکاران، ۲۰۰۹: ۸۸۵-۸۷۹؛ نفیسی و همکاران، ۲۰۱۰: ۲۰۰-۱۹۵؛ منصور و همکاران، ۲۰۱۰: ۱۱۲-۱۰۸؛ سعادت و وکیلی، ۲۰۱۰: ۵۹-۵۷؛ نفیسی و همکاران، ۲۰۱۱: ۲۹۹-۲۹۸؛ انوار و همکاران، ۲۰۱۱: ۷-۵). بدیهی است که نگرش مثبت نسبت به این گونه ازدواج‌ها، تأثیر قابل توجهی بر فراوانی آن در جامعه دارد. تحقیقات متعدد نشان داده است که در جمعیت‌هایی که ازدواج با خویشاوند فراوان است، نگرش مثبت نسبت به این گونه ازدواج‌ها نیز بیشتر است (حسن‌زاده نظرآبادی و همکاران، ۲۰۰۶: ۵۳-۴۷؛ سدهی و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۲۳۶-۱۲۳۳؛ الحرابی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲). پر واضح است که شناسایی و بررسی عواملی که با این نگرش در ارتباط می‌باشد، حائز کمال اهمیت است؛ به همین دلیل تحقیقات متعددی در این زمینه صورت پذیرفته است.

در تحقیقات گوناگون، کاهش تمایل به ازدواج با خویشاوند با بالا رفتن میزان تحصیلات افراد مشاهده شده است (حسن‌زاده نظرآبادی و همکاران، ۲۰۰۶: ۵۳-۴۷؛ سدهی و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۲۳۶-۱۲۳۳). نگرش نسبت به این ازدواج‌ها بین دو جنس، تفاوت معناداری با یکدیگر دارد. گزارش شده است که مردان بیش از زنان از ازدواج با خویشاوند حمایت می‌کنند (حسن‌زاده نظرآبادی و همکاران، ۲۰۰۶: ۵۳-۴۷؛ الحرابی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲). اندازه جمعیت نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بدیهی است که در جمعیت‌های کوچک و بسته، افراد، خواهی‌نخواهی با یکدیگر خویشاوند خواهند بود (سعادت و امیرشاهی، ۱۳۹۰: ۲۵۰-۲۴۹). از سوی دیگر گزارش شده است که فراوانی ازدواج خویشاوندی در روستاها بیش از نواحی شهری است (حسین، ۱۹۹۳: ۶۶۱-۴۴۹؛ الموزان و همکاران، ۲۰۰۷: ۱۸۸۴-۱۸۸۱؛ عثمان و سعادت، ۲۰۰۹: ۶۹۲-۶۸۵)؛ بنابراین انتظار می‌رود که با افزایش اندازه جمعیت، از فراوانی این گونه ازدواج‌ها کاسته شود.

1. Multifactorial diseases

هدف پژوهش

آگاهی از نگرش افراد جامعه نسبت به ازدواج با خویشاوند و یافتن ویژگی‌های اجتماعی - جمعیتی‌ای که بتوان با استفاده از آنها نگرش افراد نسبت به مقوله مورد بررسی را پیش‌بینی کرد، ضروری است تا سیاستگذاران مسائل پزشکی و اجتماعی بتوانند به امر مهم سیاستگذاری بپردازند؛ سپس به منظور نیل به اهداف سیاستگذاری‌ها، برنامه‌های آموزشی‌ای را تهیه و تنظیم کنند. با عنایت به اهمیت موضوع و انجام نشدن پژوهشی در این مورد، در پژوهش حاضر سعی شده است به بررسی ارتباط برخی از عوامل با نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند در استان ایلام پرداخته شود.

فرضیه‌های پژوهش

پژوهش حاضر به منظور بررسی درستی یا نادرستی فرضیه‌های زیر طراحی و اجرا شده است:

فرضیه اول: ساکنین مناطق شهری، حمایت کمتری از ازدواج با خویشاوند دارند.

فرضیه دوم: مردان نسبت به زنان، بیشتر از ازدواج با خویشاوند حمایت می‌کنند.

فرضیه سوم: افراد متأهل نگرش مثبت‌تری نسبت به ازدواج با خویشاوند دارند.

فرضیه چهارم: افرادی که والدین آنان از ازدواج با خویشاوند داشته‌اند، نسبت به ازدواج با خویشاوند نگرش مثبت‌تری دارند.

فرضیه پنجم: افزایش سطح تحصیلات افراد با نگرش آنان نسبت به ازدواج با خویشاوند، ارتباط معکوس دارد.

فرضیه ششم: وضعیت اقتصادی با نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند ارتباط معکوس دارد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر، مطالعه‌ای پیمایشی است. در چند سال گذشته استفاده از

«شبکه‌های اجتماعی^۱» از جمله اینستاگرام^۲ در «پژوهش‌های با جهت‌گیری بهداشت عمومی^۳» رواج یافته است (فانگ و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۸). در پژوهش حاضر، فرمی به منظور جمع‌آوری اطلاعات، طراحی و در شبکه اجتماعی اینستاگرام منتشر شد و از مشاهده‌کنندگان درخواست گردید تا آن را به دقت مطالعه کنند و به سؤالات آن پاسخ دهند. جامعه آماری (شهروندان استان ایلام)، صفحه اینستاگرام دارند. در هنگام جمع‌آوری اطلاعات، هیچ‌گونه فیلتری براساس محل سکونت، قومیت، جنسیت و ... انجام نشد؛ البته پس از جمع‌آوری اطلاعات، پاسخگویانی که کمتر از ۱۵ یا بیشتر از ۵۵ سال سن داشتند، حذف شدند. جمع‌آوری اطلاعات در روزهای ۱۹ و ۲۰ اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۸ انجام شد.

سؤال محوری‌ای که با استفاده از آن نگرش پاسخگویان نسبت به ازدواج با خویشاوند سنجیده شد، چنین بود: «آیا شما از ازدواج با خویشاوند در جامعه ایرانی حمایت می‌کنید؟» پاسخگویان در مقابل دو گزینه قرار داده شدند: «بلی» و «خیر» که به ترتیب نشان‌دهنده «نگرش مثبت» و «نگرش منفی» آنان نسبت به ازدواج با خویشاوند است. چنین سؤالی مورد استفاده سایر پژوهشگران نیز بوده است (الحربی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲). از شرکت‌کنندگان خواسته شده بود که محل سکونت (مرکز استان، سایر شهرهای استان و روستا)، جنسیت، سن، قومیت، مذهب، وضعیت تأهل (مجرد، متأهل یا مطلقه)، میزان تحصیلات، وضعیت اقتصادی خانواده (متوسط، کمتر از آن و بالاتر از متوسط جامعه) و ازدواج والدین خود (ازدواج با خویشاوند و ازدواج با غیرخویشاوند) را نیز بنویسند.

حجم نمونه با بهره‌گیری از نرم‌افزار EpiInfo ویرایش ۷.۲.۲.۶ برآورد شد. با فرض اینکه نیمی از افراد، نسبت به ازدواج با خویشاوند نگرش مثبتی داشته باشند، با دقت برآورد فراوانی در حد ۵ درصد و با اطمینان ۹۵ درصد، حداقل حجم نمونه، ۳۸۴ نفر به دست آمد. در پژوهش حاضر، از اطلاعات ۴۷۶ نفر

1. Social media
2. Instagram
3. Public health-oriented researches

استفاده شده است که از حداقل به دست آمده بیشتر می باشد. اطلاعات به دست آمده وارد فایل^۱ SPSS شد. به منظور بررسی ارتباط بین عوامل جمع آوری شده با نگرش افراد نسبت به ازدواج با خویشاوند، از آزمون آماری «مربع کای^۲» استفاده گردید. در صورت مشاهده ارتباط آماری معنادار، به منظور یافتن شدت ارتباط، از «آنالیز رگرسیون لجستیک تک متغیره^۳» استفاده شد. برای ارزیابی ارتباط همزمان متغیرهایی که در «آنالیز آماری تک متغیره» با «نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند» ارتباط داشتند، از «آنالیز رگرسیون لجستیک چند متغیره^۴» بهره گرفته شد. در «آنالیز رگرسیون لجستیک تک متغیره»، «نگرش» (منفی با کد صفر و مثبت با کد یک) به عنوان «متغیر وابسته^۵» و متغیرهایی که در صدد یافتن ارتباط آنها با نگرش بودیم؛ تک تک و به عنوان «متغیر پیشگو^۶» وارد مدل شدند. در «آنالیز رگرسیون لجستیک چند متغیره»، «نگرش» (منفی با کد صفر و مثبت با کد یک) به عنوان عامل وابسته و متغیرهایی که در صدد یافتن ارتباط همزمان آنها با نگرش بودیم به طور دسته جمعی (یکباره) و به عنوان متغیرهای پیشگو وارد مدل شدند. شدت همبستگی با «نسبت شانس^۷» (OR) سنجیده شد و برآورد «فاصله اطمینان^۸» OR با اطمینان ۹۵ درصد (CI 95%) محاسبه گردید. به منظور مقایسه سن شرکت کنندگان دو گروه دارای نگرش مثبت و منفی با یکدیگر، از آزمون مقایسه میانگین های دو گروه مستقل^۹ استفاده شد. از آزمون «مربع کای» (X^2) نیز برای بررسی مقدار همبستگی بین برخی از متغیرهای کیفی استفاده گردید. مقادیر P کمتر از ۰/۰۵ از نظر آماری، معنادار در نظر گرفته شدند.

نتایج و بحث

در مجموع ۴۷۶ نفر وارد مطالعه شدند. از این تعداد، ۶۱، ۲ و ۱۳ نفر به ترتیب

1. Statistical page for social sciences
2. Chi-square
3. Univariable logistic regression
4. Multivariable logistic regression
5. Dependent variable
6. predictive variable
7. odd's ratio
8. Confidence interval
9. Independent two samples t-test

شیعه مذهب، سنی مذهب و پیرو سایر مذاهب بودند. ۴۵۵، ۸ و ۶ نفر از کل پاسخگویان نیز به ترتیب قومیت کرد، لر و لک و ۷ نفر نیز به سایر قومیت‌ها تعلق داشتند. با توجه به اینکه اکثریت قریب به اتفاق شرکت‌کنندگان، کرد و شیعه مذهب بودند، به بررسی ارتباط مذهب و قومیت با نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند پرداخته نشد.

از مجموع شرکت‌کنندگان، ۱۸۹ نفر (۳۹/۷ درصد) از ازدواج خویشاوندی حمایت کردند و ۲۸۷ نفر (۶۰/۳ درصد) از آن حمایت نکردند. درصد بالای نگرش مثبت در سایر جمعیت‌هایی که ازدواج با خویشاوند در آنها وجود دارد نیز گزارش شده است (حسن‌زاده نظرآبادی و همکاران، ۲۰۰۶: ۵۳-۴۷؛ ساندریج و همکاران، ۲۰۱۰: ۸۲-۵۹؛ کیسیوغلو و همکاران، ۲۰۱۰: ۱۷۶-۱۶۱؛ سدهی و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۲۳۶-۱۲۳۳؛ الحربی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲؛ مظهرالاسلام، ۲۰۱۷: ۲۸۶-۲۷۳).

۸۲/۶، ۱۳/۰ و ۴/۴ درصد از شرکت‌کنندگان در مطالعه به ترتیب، ساکن شهر ایلام، سایر شهرهای استان و روستاهای استان ایلام؛ همچنین ۵۹/۵ درصد از پاسخگویان، زن و ۵۹/۰ درصد مجرد بودند. ۸۷/۲ درصد نیز تحصیلات بالای دیپلم و ۹/۳۴ درصد وضعیت اقتصادی بالاتر از متوسط جمعیت داشتند. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار سن پاسخگویان به ترتیب برابر با ۱۵، ۵۵، ۲۷/۷ و ۳/۵ سال و میانگین (انحراف معیار) سنی افراد با نگرش مثبت و منفی به ترتیب برابر با ۲/۲۸ (۵/۳) و ۲۷/۴ (۵/۳) سال بود. آزمون t -test نشان می‌دهد که دو میانگین با یکدیگر اختلاف آماری معناداری ندارند.^۱

خلاصه یافته‌های پژوهش حاضر عبارتند از:

جدول شماره ۱ نشان‌دهنده جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی خانواده و نوع ازدواج والدین پاسخگویان، با توجه به نگرش آنان نسبت به ازدواج با خویشاوند است. تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان‌دهنده این است که بین این شاخص‌ها و نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند ارتباط آماری معناداری وجود دارد. به منظور یافتن شدت رابطه بین متغیرهای مورد مطالعه، از آنالیز رگرسیون تک متغیره استفاده شد که در جدول شماره ۲ به طور خلاصه یادداشت شده است. نتایج نشان می‌دهد که مردان نسبت به

1. $t=1.50$, $df=474$, $P=0.133$

زنان، افراد متأهل نسبت به افراد مجرد، کسانی که از نظر اقتصادی بالاتر از متوسط جامعه هستند در مقایسه با آنانی که در حد متوسط یا کمتر از آن هستند و کسانی که حاصل ازدواج فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی هستند در مقایسه با افرادی که حاصل ازدواج با غیر خویشاوند هستند، نگرش مثبت تری نسبت به ازدواج با خویشاوند دارند.

جدول شماره (۱). ارتباط بین جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی و نوع ازدواج

والدین پاسخگویان با نگرش آنان نسبت به ازدواج با خویشاوند

شاخص	نگرش منفی تعداد (%)	نگرش مثبت تعداد (%)	جمع
جنسیت پاسخگویان			
زن	۱۸۹ (۶۶/۸)	۹۴ (۳۳/۲)	۲۸۳
مرد	۹۸ (۵۰/۸)	۹۵ (۴۹/۲)	۱۹۳
نتیجه مقایسه آماری			
$X^2 = 12.28, df = 1, p < 0.001$			
وضعیت تأهل پاسخگویان			
مجرد	۱۸۶ (۶۶/۲)	۹۵ (۳۳/۸)	۲۸۱
متأهل	۹۴ (۵۰/۵)	۹۲ (۴۹/۵)	۱۸۶
مطلقه	۷ (۷۷/۸)	۲ (۲۲/۲)	۹
نتیجه مقایسه آماری			
$X^2 = 12.62, df = 1, p = 0.002$			
وضعیت اقتصادی پاسخگویان			
متوسط و کمتر از آن	۱۹۷ (۶۳/۵)	۱۱۳ (۳۶/۵)	۳۱۰
بالاتر از متوسط	۹۰ (۵۴/۲)	۷۶ (۴۵/۸)	۱۶۶
نتیجه مقایسه آماری			
$X^2 = 3.93, df = 1, p = 0.047$			
نوع ازدواج والدین پاسخگویان			
ازدواج با غیر خویشاوند	۱۶۱ (۶۳/۶)	۹۲ (۳۶/۴)	۲۵۳
ازدواج با خویشاوند درجه سه**	۴۰ (۷۰/۲)	۱۷ (۲۹/۸)	۵۷
ازدواج با خویشاوند درجه چهار**	۸۶ (۵۱/۸)	۸۰ (۴۸/۲)	۱۶۶
نتیجه مقایسه آماری			
$X^2 = 8.50, df = 1, p = 0.014$			

** منظور از خویشاوندان درجه سه، نسبت فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی با یکدیگر است.

** منظور از خویشاوندان درجه چهار، نسبت نوه‌های عمو، عمه، دایی و خاله با یکدیگر است.

جدول شماره (۲). نتایج «رگرسیون لجستیک تک متغیره» در بررسی شدت ارتباط جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی و نوع ازدواج والدین پاسخگویان با نگرش آنان نسبت به ازدواج خویشاوندی

P	CI %۹۵	OR	شاخص
			جنسیت پاسخگویان
-	-	۱/۰	زن
< ۰/۰۰۱	۲/۸۳-۱/۳۳	۱/۹۴	مرد
			وضعیت تأهل پاسخگویان
-	-	۱/۰	مجرد
۰/۰۰۱	۲/۸۰-۱/۳۱	۱/۹۱	متأهل
۰/۴۷۴	۲/۷۴-۰/۱۱	۰/۵۵	مطلقه
			وضعیت اقتصادی پاسخگویان
-	-	۱/۰	متوسط و کمتر از آن
۰/۰۴۸	۲/۱۵-۱/۰۱	۱/۴۷	بالاتر از متوسط
			نوع ازدواج والدین پاسخگویان
-	-	۱/۰	ازدواج با غیرخویشاوند
۰/۳۵۱	۱/۳۸-۰/۳۹	۰/۷۴	ازدواج با خویشاوند درجه سه*
۰/۰۱۶	۲/۴۲-۱/۰۹	۱/۶۲	ازدواج با خویشاوند درجه چهار**

* منظور از خویشاوندان درجه سه، نسبت فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی با یکدیگر است.

** منظور از خویشاوندان درجه چهار، نسبت نوه‌های عمو، عمه، دایی و خاله با یکدیگر است

پیش از این نیز گزارش شده است که مردان بیش از زنان (الحربی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲؛ حسن‌زاده نظرآبادی و همکاران، ۲۰۰۶: ۵۳-۴۷؛ ساندریج و همکاران، ۲۰۱۰: ۸۲-۵۹) و کسانی که والدین آنان ازدواج با خویشاوند داشته‌اند بیشتر از آنانی که والدینشان ازدواج با غیرخویشاوند داشته‌اند (الحربی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲) از ازدواج با خویشاوند حمایت می‌کنند.

در جدول شماره ۳ نشان داده شده است که بین محل زندگی و میزان

تحصیلات پاسخگویان با نگرش آنان نسبت به ازدواج با خویشاوند، ارتباط معناداری وجود ندارد. پیش از این نشان داده شده است که ازدواج با خویشاوند و نگرش مثبت نسبت به آن با هم رابطه‌ای تنگاتنگ دارند (تی‌یو و همکاران، ۲۰۱۴: ۴۵۷-۴۵۲). یافته مطالعه حاضر با گزارش‌های متعددی که فراوانی ازدواج‌های خویشاوندی در مناطق روستایی را بیش از مناطق شهری نشان می‌دهد (حسین، ۱۹۹۳: ۶۶۱-۴۴۹؛ الموزان و همکاران، ۲۰۰۷: ۱۸۸۴-۱۸۸۱؛ عثمان و سعادت ۲۰۰۹: ۶۹۲-۶۸۵)، همخوانی ندارد؛ چراکه انتظار می‌رفت نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند در مناطق روستایی مثبت‌تر باشد. شاید یکی از عواملی که موجب شده است تفاوتی بین نگرش افراد ساکن شهر و روستا مشاهده نشود، مهاجرت افراد از روستاها به شهرهای کوچک و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگتر و مرکز استان باشد. چنین الگوی مهاجرتی از استان ایلام گزارش شده است (علی‌بیگی، ۱۳۹۵: ۹۶). علاوه بر این، شمار اندک پاسخگویان ساکن روستا نیز عامل مهم و تأثیرگذاری در مقایسه آماری است و نمی‌توان به آن اشاره نکرد. اگر شمار شرکت‌کنندگان از مناطق روستایی بیشتر می‌بود، احتمال داشت که رابطه مورد جستجو نیز معنادار اعلام می‌شد. گزارش ارتباط بین میزان تحصیلات با نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند، نتایج متناقضی دارد (حسن‌زاده نظرآبادی و همکاران، ۲۰۰۶: ۵۳-۴۷؛ سدهی و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۲۳۶-۱۲۳۳؛ الحربی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول شماره (۳). ارتباط بین محل زندگی و میزان تحصیلات پاسخگویان با نگرش نسبت به ازدواج با خویشاوند

شاخص	نگرش منفی تعداد (%)	نگرش مثبت تعداد (%)	جمع
محل زندگی پاسخگویان			
مرکز استان	۲۲۷ (۵۹/۳)	۱۵۶ (۴۰/۷)	۳۸۳
سایر شهرهای استان	۳۸ (۶۱/۳)	۲۴ (۳۸/۷)	۶۲
روستا	۱۲ (۵۷/۱)	۹ (۴۲/۹)	۲۱
نتیجه مقایسه آماری			
$X^2 = 0.13$, $df = 1$, $p < 0.933$			
میزان تحصیلات پاسخگویان			
دیپلم و کمتر از آن	۳۵ (۵۷/۴)	۲۶ (۴۲/۶)	۶۱
فوق دیپلم	۲۳ (۶۷/۶)	۱۱ (۳۲/۴)	۳۴
کارشناسی	۱۵۹ (۶۰/۷)	۱۰۳ (۳۹/۳)	۲۶۲
کارشناسی ارشد	۵۴ (۵۴/۵)	۴۵ (۴۵/۵)	۹۹
دکتری	۱۶ (۸۰/۰)	۴ (۲۰/۰)	۲۰
نتیجه مقایسه آماری			
$X^2 = 5.61$, $df = 1$, $p = 0.230$			

خاطر نشان می‌شود که در نمونه مورد مطالعه، ۴۸/۱ درصد از زنان و ۲۵/۶ درصد از مردان، متأهل بودند. این تفاوت از نظر آماری معنادار است^۱. فراوانی زنان و مردان ساکن در مرکز استان به ترتیب برابر با ۸۶/۹ و ۷۶/۲ درصد می‌باشد. فراوانی مردان ساکن روستا (۷/۸ درصد) نسبت به زنان ساکن روستا (۲/۱) با یکدیگر تفاوت دارد؛ بنابراین توزیع جنسیتی پاسخگویان بر اساس محل زندگی آنان تفاوت معناداری را نشان می‌دهد؛ لذا محتمل است که این تفاوت‌ها بر ارتباط‌های به‌دست‌آمده از «رگرسیون لجستیک تک متغیره» تأثیر گذاشته باشد.

به منظور مرتفع کردن نکته مورد اشاره در بالا به مطالعه همزمان ارتباط جنسیت، محل زندگی، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی خانواده و میزان

1. $X^2=29.2$, $df=2$, $P<0.001$

تحصیلات با نگرش نسبت به ازدواج خویشاوندی پرداخته شد و از «رگرسیون لجستیک چند متغیره» استفاده گردید. نتایج این تجزیه و تحلیل آماری در جدول شماره ۴ یادداشت شده است؛ بر این اساس، مردان نسبت به زنان (۲/۵۸ برابر)، افراد متأهل نسبت به افراد مجرد (۲/۶۰ برابر)، کسانی که حاصل ازدواج با خویشاوندان درجه سه هستند (نظیر ازدواج فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی با یکدیگر) نسبت به آنانی که حاصل ازدواج با غیرخویشاوند هستند (۱/۸۱ برابر) و آنانی که وضعیت اقتصادی بالاتر از متوسط دارند نسبت به آنانی که در حد متوسط یا کمتر از آن هستند (۱/۵۴ برابر)، نگرش مثبت تری نسبت به ازدواج با خویشاوند دارند.

جدول شماره (۴). نتایج «رگرسیون لجستیک چند متغیره» در بررسی ارتباط بین نگرش نسبت به ازدواج خویشاوندی و در نظر گرفتن همزمان شاخص‌های مورد مطالعه

شاخص	B	SE	Wald	OR	CI %۹۵	P
جنسیت (زن مبنای مقایسه)						
مرد	۰/۹۴۸	۰/۲۱۲	۲۰/۰۹	۲/۵۸	۱/۷۰-۳/۹۰	< ۰/۰۰۱
وضعیت تأهل (مجرد مبنای مقایسه)						
متأهل	۰/۹۵۸	۰/۲۱۴	۲۰/۱۲	۲/۶۰	۱/۷۱-۳-۹۶	< ۰/۰۰۱
مطلقه	-۰/۱۷۷	۰/۸۲۹	۰/۰۴۶	۰/۸۳	۰/۱۶-۴/۲۵	۰/۸۳۱
نوع ازدواج والدین (غیرخویشاوند مبنای مقایسه)						
ازدواج با خویشاوند درجه چهار*	-۰/۳۴۰	۰/۳۳۳	۱/۰۴	۰/۷۱	۰/۳۷-۱/۳۶	۰/۳۰۷
ازدواج با خویشاوند درجه سه**	۰/۵۹۷	۰/۲۱۳	۷/۸۱	۱/۸۱	۱/۱۹-۲/۷۵	۰/۰۰۵
وضعیت اقتصادی (متوسط و کمتر مبنای مقایسه)						
بالاتر از متوسط	۰/۴۳۴	۰/۲۰۵	۴/۴۶	۱/۵۴	۱/۰۳-۲/۳۰	۰/۰۳۵

* منظور از خویشاوندان درجه چهار نسبت نوه‌های عمو، عمه، دایی و خاله با یکدیگر است.

** منظور از خویشاوندان درجه سه نسبت فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی با یکدیگر است.

در اکثر مقالات منتشر شده در مورد ارتباط عوامل اجتماعی- اقتصادی با نگرش نسبت به ازدواج خویشاوندی، تجزیه و تحلیل چند متغیره اطلاعات انجام نشده است. در پژوهشی که در عربستان سعودی انجام گرفته و پژوهشگران آن

از رگرسیون لجستیک چند متغیره استفاده کرده‌اند (الحرابی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲)، یافته‌هایی مشابه با یافته‌های پژوهش حاضر به دست آمده است. در میان ۱۸۶ پاسخگوی متأهل، ۹۴ و ۹۲ نفر به ترتیب دارای نگرش منفی و نگرش مثبت نسبت به ازدواج با خویشاوند بودند. ازدواج با غیرخویشاوند در آنانی که نگرش منفی و نگرش مثبت داشتند به ترتیب برابر با ۶۹/۱ و ۴۴/۵ درصد بود. این اختلاف از نظر آماری بسیار معنادار می‌باشد. یافته مشابهی از عربستان سعودی گزارش شده است (ورسی و همکاران، ۲۰۱۴: ۳۲۱-۳۱۴). این یافته نشان می‌دهد که ارتباطی بسیار قوی بین نگرش و عملکرد افراد در خصوص ازدواج با خویشاوند وجود دارد؛ همچنین بیان‌کننده تأثیر خانواده و نگرش والدین بر نگرش و عملکرد فرزندان است. در ترکیه پژوهشی بر روی گروهی از دانش‌آموزان دبیرستانی انجام شد تا تغییر نگرش آنان را پس از گذراندن دوره‌ای آموزشی در مورد ازدواج خویشاوندی، بررسی کنند. مشاهده شد که برخی از دانش‌آموزان نگرش خود را پس از گذراندن دوره آموزشی تغییر نداده‌اند. محققان پس از بررسی متوجه شدند که نگرش والدین دانش‌آموزان بر این موضوع بی‌تأثیر نبوده است (کیسیوغلو و همکاران، ۲۰۱۰: ۱۷۶-۱۶۱)؛ علاوه بر این، مطالعه حاضر نشان می‌دهد که فراوانی ازدواج با خویشاوند طی چند دهه گذشته در ایران کاهش نیافته یا کاهش محسوسی نداشته است و این مشابه برخی از گزارش‌ها از کشورهای همسایه (ورسی و همکاران، ۲۰۱۴: ۳۲۱-۳۱۴) است.

نتیجه‌گیری

ازدواج با خویشاوند، پیشینه‌ای بس کهن دارد و در بسیاری از کشورهای آسیایی و آفریقایی رایج است. این گونه ازدواج‌ها با افزایش شمار زیادی از بیماری‌ها در فرزندان حاصل همراه می‌باشد. آشکار است که بیماری فرزندان، علاوه بر داشتن بار عاطفی سنگین برای خانواده‌ها، از نظر مالی نیز بار سنگینی را بر دوش خانواده و جامعه می‌گذارد. نگرش مثبت نسبت به این نوع ازدواج در جمعیت‌هایی گزارش شده است که ازدواج با خویشاوند در بین آنها فراوانی بالایی دارد؛ بنابراین تلاش در راستای شناسایی عواملی که با نگرش مثبت به ازدواج خویشاوندی مرتبط هستند، اهمیت بسیار دارد.

جامعه ما «مردسالار» است و احتمال دارد که همین موضوع با فراوان تر بودن نگرش مثبت مردان مرتبط باشد؛ البته متفاوت نبودن فراوانی نگرش مثبت در گروه‌های مختلف تحصیلی نیز احتمالاً می‌تواند انعکاسی از تأثیر فرهنگ غالب جامعه و انتقال آنها از نسلی به نسل دیگر باشد (کیسیوخلو و همکاران، ۲۰۱۰: ۱۷۶-۱۶۱). پیش از این نیز گزارش شده بود که فراوانی امروزی از دواج‌های خویشاوندی همبستگی بسیار بالایی با فراوانی این گونه از دواج‌ها در افسانه‌های عامیانه ایرانی دارد. ضریب این همبستگی ۷۵/۰ می‌باشد که بی‌تردید همبستگی بسیار بالایی است (سعادت، ۲۰۰۷: ۴۰-۳۸).

در چند سال گذشته در بسیاری از کشورها، از شبکه‌های اجتماعی در امر نمونه‌گیری برای انجام پژوهش‌های مختلف، به‌ویژه در حوزه بهداشت عمومی استفاده شده است (به منظور مرور یافته‌های جدید به فانگ و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۸ مراجعه کنید). استفاده از شبکه‌های اجتماعی در پژوهش‌های حوزه بهداشت عمومی مزایای متعددی دارد؛ از جمله می‌توان به افزایش تعداد نمونه‌ها، کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت جمع‌آوری اطلاعات اشاره کرد. شایان دقت است که افراد شرکت‌کننده در مطالعه حاضر، صفحه اینستاگرام داشتند. منطق و احتیاط عالمانه حکم می‌کند که در تعمیم یافته‌های پژوهش حاضر به کل جامعه استان ایلام، باید مقداری تردید کرد؛ اما با توجه به اینکه جمع‌گیری از افراد جامعه ایرانی از جمله شهروندان استان ایلام از فضای مجازی استفاده می‌کنند و از سوی دیگر با توجه به حجم نسبتاً زیاد افراد شرکت‌کننده در این پژوهش، می‌توان اظهار داشت که علی‌القاعده یافته‌های حاضر در مقایسه با حالتی که نمونه‌گیری آن به طور سنتی در سطح جامعه انجام می‌شد، نباید تفاوت ماهوی و اساسی زیادی داشته باشد؛ با این وجود انجام پژوهش‌های بیشتر می‌تواند راهگشا باشد.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود که مطالعه مشابهی در سایر استان‌ها و گروه‌های قومی انجام شود.

منابع و مأخذ

الف) فارسی

- آذرفرنبغ فرخزادان (۱۳۸۴)، روایت آذرفرنبغ فرخزادان (رساله‌ای در فقه زرتشتی منسوب به سده سوم هجری)، ترجمه حسن رضایی باغ‌بیدی، تهران: مرکز دایرالمعارف بزرگ اسلامی.
- اشه، رهام و شهین سراج (۱۳۷۹)، آذرباد مهرسپندان، تهران: فروهر.
- بهار، مهرداد (۱۳۹۱)، پژوهشی در اساطیر ایران، چ نهم، تهران: آگه.
- ثعالبی مرغنی، حسین بن محمد (۱۳۷۲)، غرر اخبار ملوک الفرس و سیرهم، ترجمه محمد روحانی با عنوان شاهنامه کهن، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۹۴)، زبان و ادبیات عامه ایران، تهران: سمت.
- روایت پهلوی (۱۳۶۷)، ترجمه مهشید میرفخرایی، تهران: مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- زرنبرگ، دنا (۱۳۸۹)، اسطوره ایزیس و اوزیریس، ترجمه ابوالقاسم اسماعیل‌پور، تهران: اسطوره.
- سعادت، مصطفی (۱۳۸۱)، بررسی فراوانی ازدواج‌های خویشاوندی در ایران، شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.
- سعادت، مصطفی (۱۳۹۶ الف)، «ازدواج‌های خویشاوندی در اوسنه‌های عامیانه بندر خمیر و بستک (هرمزگان)»، پژوهشنامه فرهنگی هرمزگان، سال ششم، شماره ۱۴، ۳۲-۲۳.
- سعادت، مصطفی (۱۳۹۶ ب)، «بررسی ازدواج با خویشاوند در اوسنه‌های عامیانه افغانستان»، کهن‌دژ، سال چهارم، شماره اول و دوم، ۲۱-۱۰.
- سعادت، مصطفی و پریش امیرشاهی (۱۳۹۰)، مبانی ژنتیک جمعیت، چ دوم، شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.
- شایست ناشایست (۱۳۶۹)، ترجمه کنایون مزداپور، تهران: مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- علی‌بیگی، جواد (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر مهاجرت‌های روستایی- شهری در استان ایلام در مقطع زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ (مهاجران روستایی شهر ایلام)»، جمعیت، سال ۲۳، شماره

۹۵ و ۹۶، صص ۱۰۶-۸۵.

- فردوسی، حکیم ابوالقاسم (۱۳۶۳)، شاهنامه، به تصحیح ژول مول، ج ۱، چ سوم، تهران: امیرکبیر.
- کتاب مقدس (عهد عتیق و عهد جدید) (۱۹۸۰)، انجمن پخش کتب مقدسه در میان ملل.
- هینتس، والتر (۱۳۷۱)، دنیای گمشده عیلام، ترجمه فیروز فیروزنیا، تهران: علمی و فرهنگی.
- یادگار زریبان (۱۳۹۲)، ترجمه ژاله آموزگار، تهران: معین.

ب) انگلیسی

- Akrami SM, Osati Z. (2007) is consanguineous marriage religiously encouraged? Islamic and Iranian considerations. Journal of Biosocial Science 39, 313-316.
- Al-Abdulkareem AA, Ballal SG. (1998) consanguineous marriage in an urban area of Saudi Arabia: Rates and adverse health effects on the offspring. Journal of Community Health 23, 75-83.
- Alharbi OA, Al-Shaia WA, Al-Hamam AA, Al-Marzoug HM, Ahmaed AE, Bagha M. (2015) Attitude of Saudi Arabian adults towards consanguineous marriage. Qatar Medical Journal 12.
- Al-Husain M, Al Bunyan M. (1997) Consanguineous marriages in a Saudi population and the effect of inbreeding on prenatal and postnatal mortality. Annals of Tropical Paediatric 17, 155-160.
- Anvar Z, Namavar-Jahromi B, Saadat M. (2011) Association between consanguineous marriages and risk of pre-eclampsia. Archives of Gynecology and Obstetrics 283 Suppl 1, 5-7.
- Bittles AH. (2001) Consanguinity and its relevance to clinical genetics. Clinical Genetics 60, 89-98.

- El-Kheshen G, Saadat M. (2013) Prevalence of consanguineous marriages among Shi'a populations of Lebanon. *Journal of Bio-social Science* 45, 675-682.
- El-Mouzan MI, Al-Salloum AA, Al-Herbish AS, Qurachi MM, Al-Omar AA. (2007) Regional variations in the prevalence of consanguinity in Saudi Arabia. *Saudi Medical Journal* 28, 1881-1884.
- Fung IC, Blankenship EB, Ahweyevu JO, Cooper LK, Duke CH, Cars well SL, Jackson AM, Jenkins JC 3rd, Duncan EA, Liang H, Fu KW, Tse ZTH. (2020) Public health implications of image-based social media: A systematic review of Instagram, Pinterest, Tumblr, and Flickr. *Permanente Journal* 24, 18.307.
- Hasanzadeh-Nazarabadi M, Rezaeetalab G, Dastfan F. (2006) Study of youths' knowledge, behavior, and attitude towards consanguineous marriages. *Iranian Journal of Public Health* 35, 47-53.
- Hussain R. (1993) Community perceptions of reasons for preference for consanguineous marriages in Pakistan. *Journal of Biosocial Science* 31, 449-461.
- Kisioglu AN, Ormeci AR, Uskun E, Ozturk M, Ongel K. (2010) Effects of a formal training programme on consanguineous marriages on high school students' knowledge and attitudes: An interventional study from Turkey. *Journal of Biosocial Science* 42, 161-176.
- Mansour H, Fathi W, Klei L, Wood J, Chowdari K, Watson A, Eissa A, Elassy M, Ali I, Salah H, Yassin A, Tobar S, El-Boraie H, Gaafar H, Ibrahim NE, Kandil K, El-Bahaei W, El-Boraie O, Alatrouny, M, El-Chennawi F, Devlin B, Nimgaonkar VL. (2010) Consanguinity and increased risk for schizophrenia in

- Egypt. Schizophrenia Research 120, 108-112.
- Mansour H, Klei L, Wood J, Talkowski M, Chowdari K, Fathi W, Eissa A, Yassin A, Salah H, Tobar S, El-Boraie H, Gaafar H, Elassy M, Ibrahim NE, El-Bahaei W, Elsayed M, Shahda M, El Sheshtawy E, El-Boraie O, El-Chennawi F, Devlin B, Nimgaonkar VL. (2009) Consanguinity associated with increased risk for bipolar I disorder in Egypt. American Journal of Medical Genetics B Neuropsychiatry Genetics 150B, 879-885.
  - Mazharul Islam M. (2017) Consanguineous marriage in Oman: understanding the community awareness about congenital effects of and attitude towards consanguineous marriage. Annals of Human Biology 44, 273-286.
  - Nafissi S, Ansari-Lari M, Saadat M. (2010) Effect of inbreeding on weight gain of offspring from birth to 12 months after birth, a study from Iran. Journal of Biosocial Science 42, 195-200.
  - Nafissi S, Ansari-Lari M, Saadat M. (2011) Parental consanguineous marriages and age at onset of schizophrenia. Schizophrenia Research 126, 298-299.
  - Othman H, Saadat M. (2009) Prevalence of consanguineous marriages in Syria. Journal of Biosocial Science 41, 685-692.
  - Rafiee L, Saadat M. (2011) Prevalence of consanguineous marriages among Iranian Georgians. Journal of Biosocial Science 43, 47-50.
  - Saadat M, Ansari-Lari M, Farhud DD. (2004) consanguineous marriage in Iran. Annals of Human Biology 31, 263-269.
  - Saadat M, Mohabatkar H (2003). Inbreeding and its relevance to early and pre-reproductive mortality rates in Iran, an ecological study. Iranian Journal of Public Health 32:9-11.
  - Saadat M, Tajbakhsh K. (2013) Prevalence of consanguineous

- marriages in west and south of Afghanistan. *Journal of Biosocial Science* 45, 799-805.
- Saadat M, Vakili-Ghartavol R. (2010) Parental consanguinity and susceptibility to drug abuse among offspring, a case-control study. *Psychiatry Research* 180, 57-59.
  - Saadat M, Zarghami M. (2018) consanguineous marriages among Iranian Mandaeans living in south-west Iran. *Journal of Biosocial Science* 50(4):451-456
  - Saadat M, Zendehe-Boodi Z. (2006) Correlation between incidences of self-inflicted burns and means of inbreeding coefficients, an ecological study. *Annals of Epidemiology* 16, 708-711.
  - Saadat M. (2007) Consanguinity marriages in Iranian folktales. *Community Genetics* 10, 38-40.
  - Saadat M. (2008) is consanguineous marriage historically encouraged? *Journal of Biosocial Science* 40, 153-154.
  - Saify K, Saadat M. (2012) consanguineous marriages in Afghanistan. *Journal of Biosocial Science* 44, 73-81.
  - Sandridge AL, Takeddin J, Al-Kaabi E, Frances Y (2010) Consanguinity in Qatar: Knowledge, attitude and practice in a population born between 1946 and 1991. *Journal of Biosocial Science* 42, 59-82.
  - Scheidel W (1997). Brother-sister marriage in Roman Egypt. *Journal of Biosocial Science* 29, 361-371.
  - Sedehi M, Keshtkar AA, Golalipour MJ. (2012) the knowledge and the attitude of youth couples on/towards consanguineous marriages in the North of Iran. *Journal of Clinical and Diagnostic Research* 6, 1233-1236.
  - Shawky RM, El-Awady MY, Elsayedm SM, Hamadanm GE.

- (2011) consanguineous matings among Egyptian population. Egyptian Journal of Medical Human Genetics 12, 157–163.
- Teeuw ME, Loukili G, Bartels EA, ten Kate L, Cornel MC, Henneman L. (2014) Consanguineous marriage and reproductive risk: Attitudes and understanding of ethnic groups practicing consanguinity in Western society. European Journal of Human Genetics 22, 452–457.
  - Warsy AS, Al-Jaser MH, Albdass A, Al-Daihan S, Alanazi M. (2014) Is consanguinity prevalence decreasing in Saudis?: A study in two generations. African Health Science 14, 314-321.

